

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ

Η ΖΩΗ ΤΟΥ

Κύριος εκπρόσωπος της ποίησης και μεγάλος τραγωδός κατά την εποχή του Περικλή. Γεννήθηκε στη Σαλαμίνα το 480πχ. Ήταν γιος του Μνήσαρχου και της Κλειτώ. Σύμφωνα με μια παράδοση, όταν ο Αισχύλος αγωνιζόταν κατά τη ναυμαχία της Σαλαμίνας και ο Σοφοκλής έσερνε το χορό της νίκης, ο Ευριπίδης γεννιόταν την ίδια μέρα στο νησί της νίκης. Η γενιά του δεν ήταν αξιοκαταφρόνητη, όπως θέλει να παραστήσει ο Αριστοφάνης στις κωμωδίες του, ο οποίος σατιρίζει ως *λαχανοπώλιδα* τη μητέρα του ποιητή και ως *κάπηλο* τον πατέρα του.

Ο Ευριπίδης από μικρός ήταν θεωρητικός και παρουσίαζε ροπή προς τη φιλοσοφία. Γι' αυτό και σπούδασε τα συγγράμματα των φιλοσόφων της εποχής του και έγινε μαθητής του Αναξαγόρα, του Πρόδικου, του Πρωταγόρα και του Σωκράτη.

Σε δραματικό αγώνα κατέβηκε το 456 π.Χ., τη χρονιά δηλαδή που πέθανε ο Αισχύλος. Το περισσότερο μέρος της ζωής του το πέρασε στην Αθήνα, τα τελευταία του όμως χρόνια τα έζησε στη Μακεδονία, όπου με πολλούς άλλους σοφούς, ποιητές και καλλιτέχνες προσκλήθηκε από το βασιλιά Αρχέλαο. Ο ηγεμόνας εκείνος, εκτιμώντας τη σοφία και την τραγική τέχνη του ποιητή, του απένειμε πολλές τιμές, οι οποίες όμως προκάλεσαν το φθόνο των αυλικών. Κατά μια παράδοση, μάλιστα, του παρασκεύασαν οικτρό θάνατο. Έβαλαν μια ομάδα εξαγριωμένων κυνηγετικών σκυλιών να τον κατατεμαχίσουν. Η ταφή του έγινε στη Μακεδονία το 406πχ, αλλά και η Αθήνα τον τίμησε με κενοτάφιο, πάνω στο οποίο χαραχτηκε το εξής επίγραμμα:

**Μνήμα μεν Ελλάς άπασ' Ευριπίδου· οστέα δ' ίσχει γη Μακεδών· η γάρ δέξατο
τέρμα βίου· πατρίς δ' Ελλάδος Ελλάς, Αθήναι· πλείστα δε Μούσας τέρψας εκ
πολλών και τον έπαινον έχει.**

Όλη η Ελλάδα είναι μνημείο του Ευριπίδη· αλλ' έχει τα κόκαλά του η μακεδονική γη. Η Αθήνα είναι η πατρίδα του, η Ελλάδα της Ελλάδας· πολλούς οι Μούσες του εύφρναν, πολλή του και η τιμή.

Η ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΤΕΧΝΗ

Ο Ευριπίδης στην τραγωδία παρουσιάζει τα εξής χαρακτηριστικά: α) Στη θέση των διαλογικών προλόγων του Σοφοκλή, έχει μακρότατους μονόλογους, τους οποίους κάποιος ήρωας ή θεός απαγγέλλει μονότονα σ' όλες σχεδόν τις τραγωδίες του. Σ' αυτούς αφηγείται όχι μόνο ό,τι προηγήθηκε μέχρι εκείνο το σημείο, αλλά μερικές φορές προλέγει και την πορεία όλης της τραγωδίας. β) Παρεμβάλλει πολλά γνωμικά και αποφθέγματα, γι' αυτό και ονομάστηκε "από σκηνης φιλόσοφος". γ) Πολλές φορές τόσο πολύ περιπλέκει την υπόθεση, ώστε αναγκάζεται, για να δώσει κάποια λύση, να χρησιμοποιήσει τον "από μηχανής θεό".

Ο Αριστοφάνης τον κοροϊδεύει αποκαλώντας τον *πτωχοποιόν, ρακιοσυρραπτάδην* και *στωμυλιοσπλεκτάδην* και ακόμα *δικανικών ρηματίων ποιητήν* με το πρόσχημα ότι αφαίρεσε την ιδανική μεγαλειότητα από τους ήρωες και τις ηρωίδες του και παρουσίασε τα πρόσωπά του με υπερβολική μεγαλοστομία, πράγμα που δεν ταιριάζει

στην τραγωδία. Στις κατηγορίες αυτές όμως δεν πρέπει να δίνει κανείς μεγάλη σημασία, γιατί είναι γνωστό το πάθος του Αριστοφάνη εναντίον του Ευριπίδη, τον οποίο δε διστάζει να γελοιοποιεί και να διαβάλλει και μετά το θάνατό του. Το μίσος του κωμικού ξεκινά από τις νεοτεριστικές τάσεις, που ο τραγικός παρουσιάζει στο έργο του.

Κατηγορήθηκε ο Ευριπίδης και για μισογυνισμό, αν και εξιδανίκευσε το γυναικείο φύλο. Στο έργο του μάλιστα παρουσιάζονται γυναικείοι χαρακτήρες γενναίοι, υψηλοί και θαυμαστοί, όπως η *Άλκηστη*, η *Πολυξένη*, η *Μακαρία*, η *Πραξιθέα* και κυρίως η *Ιφιγένεια*.

Ιδιαίτερη αξία έχουν τα χορικά του, τα οποία οι αρχαίοι τιμούσαν πολύ. Είναι γνωστό ότι οι αιχμάλωτοι Αθηναίοι στη Σικελία τραγουδώντας τα χορικά του, τόσο συγκίνησαν τους δεσμοφύλακές τους, ώστε άλλοι απ' αυτούς πήραν τροφή και νερό και άλλοι την ελευθερία τους.

Ο Ευριπίδης εξευγένισε την αττική γλώσσα και την κατέστησε μουσική και ευκολονόητη, ενώ συγχρόνως την ανύψωσε πιο πάνω από την αγοραία και ταπεινή γλώσσα των ακαλλιέργητων ανθρώπων. Με τη γλώσσα του αυτή καταγοήτευσε τα πλήθη των ακροατών του. Παρόλα αυτά οι κριτές μόνο 5 φορές του έδωσαν τα πρωτεία, ενώ στο Σοφοκλή 20 και στον Αισχύλο 14. Για πρώτη φορά νίκησε το 411 π.Χ. Η δυσμένεια των κριτών του οφειλόταν στο ότι εκείνοι ήταν συντηρητικοί, ενώ ο ποιητής νεοτεριστής.

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ

Από τα 92 δράματα του Ευριπίδη σώθηκαν μόνο 18 τραγωδίες και ένα σατυρικό δράμα, ο **Κύκλωψ**. Σώθηκαν ακόμα και αρκετά αποσπάσματα από άλλες τραγωδίες του, όπως της **Αντιγόνης** (200 στίχοι), της **Υψιπύλης** (500 στίχοι), του **Φαέθοντα** (300 στίχοι), της **Μελανίππης** (100 στίχοι) κ.ά. Τα σωζόμενα έργα του κατά χρονολογική σειρά σε μια σύντομη περίληψη είναι τα εξής:

α) **Κύκλωψ** (440 π.Χ.). Σατυρικό δράμα. Η υπόθεσή του στηρίζεται στο Ι της Οδύσσειας, όπου ο Οδυσσέας τύφλωσε τον Κύκλωπα.

β) **Άλκηστις** (438 π.Χ.). Η ηρωίδα αυτή πεθαίνει με τη θέλησή της, για να σώσει από το θάνατο τον άνδρα της *Αδμητο*, βασιλιά των Φερών.

γ) **Μήδεια** (431 π.Χ.). Η υπόθεση εξελίσσεται στην Κόρινθο, όπου ο Ιάσωνας, αφού εγκατέλειψε τη σύζυγό του *Μήδεια*, ξαναπαντρεύτηκε τη βασιλοπούλα *Γλαύκη*. Η Μήδεια εκδικείται τον άπιστο σύζυγο σκοτώνοντας τη νέα του σύζυγο, αλλά και τα δικά της παιδιά, για να πληγώσει την πατρική καρδιά του.

δ) **Ηρακλείδαι** (430 π.Χ.). Καντηριάζεται η αχαριστία των Δωριέων της Πελοποννήσου, γιατί, αν και απόγονοι του Ηρακλή, κήρυξαν τον πόλεμο κατά των Αθηναίων, οι οποίοι έσωσαν τα παιδιά του ήρωα, όταν τα καταδίωκε ο *Ευρυσθέας*.

ε) **Ιππόλυτος** (428 π.Χ.). Η μηριά του *Φαίδρα* ερωτεύεται τον *Ιππόλυτο* και, επειδή δε βρίσκει ανταπόκριση, απαγχονίζεται, αλλά συγχρόνως τον διαβάλλει στον πατέρα του Θησέα, από την κατάρρα του οποίου πεθαίνει με οικτρό θάνατο.

στ) **Ανδρομάχη** (425 π.Χ.). Η χήρα του Έκτορα, δούλα του *Νεοπτόλεμου*, αποκτά γιο απ' αυτόν, το *Μολοσσό*, και προκαλεί τη ζηλοφθονία της γυναίκας του *Ερμιόνης*.

ζ) **Εκάβη** (424 π.Χ.). Η άλλοτε βασίλισσα της Τροίας, δούλα των Αχαιών, η οποία δοκιμάζεται σκληρά.

η) **Ικέτιδες** (423 π.Χ.). Οι μητέρες των Αργείων στρατηγών έρχονται "*ικέτιδες*" στο Θησέα και τον παρακαλούν να πάρει τους νεκρούς από τους Θηβαίους για ταφή.

θ) **Ηρακλής μαινόμενος** (416 π.Χ.). Ο *Λύκος*, τύραννος της Θήβας, σκοτώνει τα ίδια του τα παιδιά, νομίζοντας ότι σκοτώνει τα παιδιά του *Ηρακλή*.

ι) **Τρωάδες** (415 π.Χ.). Σκηνές από την άλωση της Τροίας, τη διανομή των λαφύρων κ.λ.π.

ια) **Ίων** (413 π.Χ.). Η Κρέουσα, κόρη του Ερεχθέα, απέκτησε γιο από τον Απόλλωνα, τον Ίωνα, και τον εξέθεσε στην Ακρόπολη. Μετά από χρόνια γίνεται η αναγνώριση με τη μητέρα του και γυρίζει στην Αθήνα, όπου γίνεται βασιλιάς.

ιβ) **Ηλέκτρα** (413 π.Χ.). Η *Ηλέκτρα* ζει παντρεμένη μ' ένα φτωχό χωρικό, την αναγνωρίζει ο *Ορέστης* και μαζί σκοτώνουν την *Κλυταιμνήστρα* και τον *Αίγισθο*.

ιγ) **Ιφιγένεια η εν Ταύροις** (412 π.Χ.). Ο *Ορέστης* μαζί με τον *Πυλάδη* προσπαθούν να πάρουν το ξόανο της Άρτεμης, από κάποιο ναό της Σκυθίας, όπου ιέρεια είναι η *Ιφιγένεια*. Τα αδέρφια αναγνωρίζονται και φεύγουν μαζί, παίρνοντας και το ξόανο.

ιδ) **Ελένη** (412 π.Χ.). Ο Πάρης απήγαγε στην Τροία είδωλο της Ελένης, το οποίο μετά την άλωση το πήρε ο Μενέλαος και απελευθέρωσε τη σύζυγό του από τα χέρια του βασιλιά της Αιγύπτου, που την κρατά με τη βία.

ιε) **Φοίνισσαι** (410 π.Χ.). Αναφέρεται στην εκστρατεία των "*Επτά επί Θήβας*" και εξιστορεί τα γεγονότα μέχρι την εξορία του *Οιδίποδα* μαζί με την *Αντιγόνη*.

ιστ) **Βάκχαι** (405 π.Χ.). Ο βασιλιάς της Θήβας Πενθέας θέλει να εμποδίσει την εισαγωγή της λατρείας του Βάκχου στη χώρα του και κατασπαράζεται από τις Βάκχες.

ιζ) **Ιφιγένεια εν Αυλίδι** (405 π.Χ.). Πραγματεύεται το γνωστό μύθο της θυσίας της *Ιφιγένειας* στην Αυλίδα, για να εξευμενιστεί η Άρτεμη.

ιη) **Ρήσος**. Ο βασιλιάς των Θρακών *Ρήσος* έρχεται σε βοήθεια των Τρώων και σκοτώνεται νύχτα στη σκηνή του από τον Οδυσσέα και το [Διομήδη](#).